

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Megjelenik a délutáni órákban.

Értékesítési díj: 12 ft, félre 6 ft, évnegyedre 3 ft.

Előfizetheti Demjén L. és Keresztély Pál, akik kereskedésben, hol egyes számok is kaphatók.

Szerkesztői szállás: belső-tordatóza 122. sz. Kiadó-hivatal: A tankönyv mellett, az emelet hátsó részében.

Előfizetési feltételek

„Kolozs. Közlöny“

1872-iki folyamára:

félre 6 „ „ „
évi negyedre 3 „ „ „
egy hóra 1 „ „ „

Az előfizetés minden hó 15-től megújítható.

Előfizetéseket helyben elfogad: a szerkesztőség, Demjén László ur könyv- és Keresztély Pál ur papirkereskedése.

Az előfizetési pénzek a szerkesztőséghez küldendők be.

A „Kol. Köz.“ szerkesztősége.

Egyetem és Múzeum.

(Ss.) A magyar állam egyetemet állít Kolozsvárra, e célból napok óta foly az egyezkedés az itteni Múzeummal, miután az egyetem tudományos gyűjtemények nélkül el nem lehet, ilyeneket pedig még a legműveltebb és leghatalmasabb állam sem rögtönözhet, áldozna bár erre milliókat, s indítaná gondos gyűjtésre az ország minden tudósait.

Nem tudjuk, mennyire haladtak már az alkudozások, egyezkedések s ezt nem is kutadjuk; de azt tudjuk, hogy az itt végzeteknek még ki kell állani a felelős kormány szigorlatát, a Múzeum nagy gyűlésének bejegyzésével kell hozzájárulnia, s csak azután létesíthet végmegállapodást az ország parlamentje, reáadván a korona a törvényes sanctiót. Ezekből kiindulva még mindig van idő egyetmást elmondani a napisajtóban is.

A felállítandó magyar állami egyetemnek szüksége van tudományos gyűjteményekre, s ilyeneket országsszerte csak az erdélyi hazafiak áldozatkészsége által alapított kolozsvári Múzeumban találhat.

Nemelyek attól tartanak, hogy az állami egyetem és a magánegyesületi uton létesült Múzeum közt költendő egység az utóbbi önállóságát csorbíthatná, s talán eredeti céljától is eltértené az erdélyi részek e nagyra hivatott tudományos intézetét.

Ismételve hangsúlyozzuk, hogy mi a folyamatban levő alkudozások menetét, eredményét nem ismerjük; de hangsúlyozzuk kiválóan azt, hogy a Múzeum önállóságának, eredeti céljának — nézetünk szerint — érintetlenül, épségben kell fentartatnia. Ez könnyen kivihető, még pedig úgy, hogy az egyetem is célt ér, s nemhogy lenyűgözné a muzeumi tudományos intézet működését, hatását, sőt azt elősegítheti, fokozhatja.

Még csak hozzávetőleg sem határozható meg az, mennyi értéket képvisel Múzeumunk gyűjteménye; azonban, több mint bizonyos, hogy a hány százretet ér, annyi millióval sem lehetne az egyetem számára egy ily külön gyűjteményt évtizedek során összeszerelni. Ebből nem az következik, hogy a Múzeum e nélkülözhetlenségét arra használja fel, hogy az államnak kizsákmányolja, — hanem hogy e körülménynek kell önállósága, eredeti elhivatása dönthetetlen védőfalul szolgálni, s ennek kell ma adni a kulcsot arra, hogy a kétoldalú méltányos szerződés megkötessék.

Két egyenjogú fél áll itt egymással szemben, még pedig a do ut des alapján; ebből szintűgy kidomabol a viszony, melynek az állami egyetem s az egyetemi múzeum közt kell ezután fenállania.

A múzeum megnyitja tudományos gyűjteményeit az egyetem számára, használatára, de azután is azok tulajdonosa marad tényleg, úgy mint jogilag. Az állam e használatot ingyen nem követelheti, s ha csak 1%-át fizetné e ezimen a gyűjtemények értékének, az 5—10,000 ft-ra fel fog menni.

Ez ellen senki sem tehet ellenvetést. A parlament is megszavazhatja azt, minden esetleg támadható nemzeti joggyűjteményekkel szemben. Mert, ha például N.-Szebenben vagy M.-Vásárhelyt állítaték valamely tudományos állam-intézet, s ennek szüksége lenne a b. Bruckenthal- vagy g. Teleky-féle magán-gyűjtemények használatára, ezeket az állam ép oly kevéssé vehetné igénybe díjtalanul, a mint nem veheti az erdélyi múzeum tulajdonát; e tényt hirdeti maga a folyó egyezkedés is, melyet különben az államnak oka sem lesz vala kezdeni.

Az állam egyeteme tehát használni fogja a múzeum gyűjteményeit, azokért tehát fizetnie kell.

Ez összeg, egyfelől a gyűjtemények kiegészítésére, szaporítására, — másfelől a muzeumnál alkalmazott és alkalmazandó tudományos szakérők illő díjazására lenne fordítandó.

Az egyetemhez is számos jeles szakérőket várunk, kik a múzeum-egylet férfaival kezét fogva művelhetik a tudomány egyes ágait, segédmunkásokat nevelvén maguknak az egyetem hallgatóiból, kiket eközben az illető pályára előkészítenek, képesítenek.

Szerintünk ez lenne a kétoldalú szerződésen kívül az a szellemi kapocs, mely az egyetem és múzeum közt bizonyos közösséget, jobban kölcsönösséget létesítené.

Ugy hisszük, hogy ily alapelvekre építve a múzeum eredeti céljától legkevésbé sem térítettnek el, sőt a tudomány egyes ágának gyakorlati fejlesztésében hathatós anyagi és szellemi istápolást nyerne és pedig nem különös kegyelemként, hanem a gyűjteményei által az államnak, illetőleg az egyetemnek tett megbecsülhetlen szolgálatnak mintegy kárpótlásául.

Az ilyen anyagi és szellemi támogatás — ugy hisszük — a múzeum önállóságán sem ejtene csorbát, sőt tökélyesbítése által azt még jobban biztosítaná.

Azonban, hogy ez a kettős cél — az egyetem kiegészítése s a múzeum erőteljesbítése — eléréssék, az egyetem és múzeum szebb jövője biztosításáért, szükséges, hogy mind a múzeum tisztviselőseire, mind az egyetemi tanszékekre olyan férfiak szemeltesse ki — s minden egyébre való tekintet nélkül alkalmaztassanak is — kik a tudomány avatott felületi szakmáikra, kik a magasabb szellemi művelődésnek, a tudomány terjesztésének, előbbre vitelének szolgálatát tenni készek és képesek is; mert ha protectio, elnézés, stb. játszdadják a főszerepet, akkor lehet a múzeumnak biztosított, nagyobb jövedelme, az egyetemnek szép tudományos gyűjteményei, dacára ezeknek mindkettő csak pangani fog, s az állam által hozott áldozatok hasznát nem igen fogja érezni és élvezni a nemzet, a tudományszomjazó ifjú ivadéok, s munkáló veterán szakutódóaink.

Lapszemle.

A „P. Lloyd“ nézete szerint, a választási mozgalom, noha annak még csak első stadiumában vagyunk, már is kelleltenél inkább hebizonyította a választási reform elkerülhetlen szükségességét, melynek létrejöttét az ellenzék a mult ülésszak utolsó napjaiban meghusított. A lap élénk színekben rajzolja az összerakások által okozott izgatottságot, az önkényeskedések miatt beérkező számtalan panaszokat, s a korteskedés demoralizáló hatását. Mindennek elejét lehetett volna venni az ellenzék által agyonbeszélte választási novella segélyével. Annál sürgősebb tehát ennek mielőbbi törvényerőre emelése, s a visszaéléseket sújtó törvénnyel való kiegészítése.

A „Reform“ helyeselve a miniszterelnök kijelentését, hogy Magyarország consolidatiója nem kis részben függ a horvát kiegyezéstől, azon meggyőződésének ad kifejezést, hogy az uniónak szolidnak és mindkét félre kielégítőnek kell lenni; — erre utal az államalakulási theoria, erre azon körülmény, hogy külsegély vagy forradalom nélkül az nem akadályozható meg, de annak kivite, hogy az unió szilárd legyen, nagy munkába kerül; eddig sok hiba követett el, mit ellensúlyozni kell az által, hogy állandó horvát kormány alakíttassék, és ne személyi vagy párttekinetek legyenek irányadók; különösen pedig, hogy az ellenzék ne szövetkezzék nemzetellenes elemekkel.

Az összes szláv lapok a horvát nemzeti párt győzelméről vezércikkheznek. A federalistius táborban az öröm leirhatatlan. Mintha egy birodalom dőlt volna össze, melynek romjain azonnal kitűzhetnék a szláv zászlót; oly lelkesedést keltett bennük a horvát nacionalisták győzelme. Egy némelyik szláv lap már a magyar birodalom és vezetőinek bukását is látja, a mit csak az agy lázas működésének lehet betudni. Lehetetlen, hogy ne idézzünk néhány szláv lapot. A „Corr. Slave“ így ír: A horvát nép nagy szolgálatot tett a federalismus és általában a szlávok ügyének, sőt megboszulta még azon vereséget is, a melyet Csehországban pár hét előtt szenvedtünk — sőt ezzel meg nem elégedve, a „C. S.“ azon nézetét kijelenti, hogy Berlinben nem igen örvendnek majd ugyan a nemzeti párt e sikerének, de Párisban annál nagyobb lesz az öröm. A „Pokrok“ szerint a horvátok győzelme egyuttal a csehek győzelmének is tekintendő. Andrassy és Lónyai tetteleg mutatták ki azt, a mit multkor Horváth Boldizsár követelőlti beszédjében úgy formulázott, hogy a dualismus annyit jelent, mint a magyar elemek uralmát Trans- és a német elem uralmát Cislajthaniában. Lehet-e csodálni, hogy ezen két elem hegemoniája ellenében a többi népeknek együttes erővel önvédelemről kell gondoskodniok. — Az olmitzi „Nasinec“ is üdvözlö a horvát választások eredményét.

A „Kol. Köz.“ eredeti távsürgönye.

Bécs. A pénzügyi bizottság fél millió frtot javasol a csehországi árvízkarosultak fölsegelésére megszavaztatni; e felett kor-

látlan hitelt a kormány számára, hogy a községeknek 10 év alatt visszafizetendő, kamatozatlan kölcsönt szerezzon a szükség szerint.

Prága. A cseh vezéreket felhívta a város segélyegylete aláírásra, g Thun Leo 25 frtot jegyzett az árvízkarosultak számára. Szép példaadás!

Csernovitz. A román kormány lepecsételtette a jassyi-csernovitzi pálya pénzárát; a forgalom jun. 3-án beszünttetett.

Legujabb táviratok.

Körmöcz, jun. 4. Tegnap esti 8 órakerkezett ide az első mozdony. Roppant néptömeg fogadta.

Zágráb, június 3. Zuvics septemvir s volt horvát osztályfőnök a kormány sugallatára mindkét párt vezérével értekezletet tart.

Zágráb, június 3. Nagy néptömeg bántalmakkal illette az ujonnan megválasztott unionista képviselőket s Raicsnak anyját, kinek házat megrohanván, le akarták rombolni, azonban a támadás a gyorsan érkezett katonai segély által megheusított.

Berlin, jun. 4. A „Spener'sche Ztg“ jelenti, hogy a közelebbi napokban a szövetségtanács egy két §-ból álló törvényt terjesztend a bir. gyűlés elé, mely a jessuita-rend ellen lévén intézve, ezen társaság tagjaitól az indigenatus elvonását fogja javasolni.

Bécs, jun. 4. A „Pr.“ írja: Kétségtelen, hogy a képviselők háza el fogja fogadni a honvédségre vonatkozó kormányi előterjesztést. — Az alkotmányhivék klubjában tegnap azon kérdést tárgyalták: elintéztessék-e a galicziai ügy még a jelen ülésszak folyamában? — Határozatot azonban még nem hoztak.

Madrid, jun. 4. A congressus, Serrano felvilágosításának meghallgatása után helyeslé az amorvioletai egyezményt, valamint Serrano eljárását, ki mint miniszterelnök és hadügyminiszter ma teendő le az esküt. Valencia és Castilia tartományokban már nincsenek carlista bandák.

Versailles, jun. 3. A hir, mely szerint Rochefort egy touloni erődben fogna büntetését kiállani, tökéletesen valótlan. Ilyen intézkedés nem történt, és csak is a kegyelmi bizottság volna jogosítva Rochefort büntetését megváltoztatni. A megszállott területek gyorsított elhagyása iránt Németországgal állítólag folyó alkudozások híre megczáfolatik; az erre vonatkozó tárgyalások rendes kielégítő folyamatot vesznek.

Washington, jun. 3. Erősítik, miszerint az amerikai kormány egybehívandó új angol-amerikai bizottságot hozott javaslatba, egy új szerződésnek kivált a közvetett károokra vonatkozólag leendő megkötése vegett; ezen eljárás a közvetett kártérítési igények visszavonásának volna tekintendő.

Washington, jun. 3. Mexikóból jelentik, hogy a felkelők hada Monterey mellett megveretett.

Mint a „Times“ nek Philadelphiából távirják, az angol ministerium ellenvetést tesz a pótszerződés ellen, mivel a senatus által beiktatott módosítások nem fejezik ki elég világosan a közvetett károk iránti követelések visszavonását. A levelezés még folyvást tart.

A new-yorki lapok washingtoni levelezései május 30-ról összhangzólag úgy tüntetik fel a szerződést, mint a mely jelenleg precárius helyzetben van.

A magyar keleti vasut viselt dolgairól.

A vállalkozó emlékirata folytán miniszteri intézkedés alapján tárgyalások kezdődtek, s miután ezek meghusultak, Erdélybe közegek küldettek, kik a birlokbaréttól több ponton azonnal megkezdették és végrehajtották. De később 1871. márt. 27-ikén következő egyezmény kötött.

1. Valamennyi a Waring testvérek és a társulat között létező szerződés, egyezmény és jegyzőkönyv hatályon kívül helyeztetik és semmisnek nyilvánítatik.

2. Waring testvérek a keleti vasut továbbépítésétől véglegesen visszalépnek és a társulat átvesszi az építés folytatását és betejelését, mivégből az építési tőke maradéka szabad rendelkezése alá helyeztetik.

3. A vonalakon található összes építési készletek, anyagok, az egész fundus-instructus, szóval minden, a mit Waring urak Magyar-Erdélyország- és Romániában pálya, vagy építési célokból bírnak, az alább következők kivételével, — általában a társulat tulajdonává válnak.

4. A fővállalatnak 1.200,000 frtból álló készpénz biztosítéka, mely a munka-kimutatások 10%-nyi levonásából képezetett, a társulat javára esik.

5. Minden követelés a február 8-iki emlékirat alapján a magas kormánytól szemközt a társulatra esik, melynek minden létező építési tervek, rajzok, leltárak, stb. szinte rendelkezésére bocsátatnak.

Az átengedés alól kivételtek a Waring Brothers és Eekersley cégek tulajdonát képező fundus-instructus a nagyvárak-kolozsvári I. szakaszon, az irodák felszere-

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr s egyszeri beiktatás után 30 kr. Bélyegdíj: 24 kr. Hirdetéseket felvételnek: Helyben: akadályváltalban, Demjén László könyv- és Keresztély Pál papirkereskedésben. Pesten: Zeisler M. (királyutca 60. sz.) Bécsben: Haasensteim és Vogelnél (Neuer-Markt 11. sz.) Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) Rudolf Mosse off. Zeitungs-Agen (Stadt-Seilerstätt 2.) Süddeutsche Annoncen Expedition Stuttgart. Nyilválti cikkek: sora után 20 kr. előleg beiktatása mellett a szerkesztőséghez czímtzendők. Előfizetéseket s hirdetéseket díjak a vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.

léseikkel Pesten, és az Erdélyben ideiglenes célokból kisajátított telektöbbletek, melyeknek tulajdonjoga Waring testvéreknek tartatott fenn; továbbá az emlékirat 37. pontjában említett és a magas kormány ellen a nagyvárak-kolozsvári vonalrészt fizetett időközi kamattöbbletek alapján támasztott követelés.

A társulat a fővállalatnak a fönnbbit engedmények még ki nem egyenlített munkakimutatás fejében egyszerűs mindenkörre 800,000 frtnyi átlagos összeget fizet készpénzben, és pedig a következő módon:

1) 300,000 frtot Waring testvérek teljhatalmu megbízottjának azonnal az egyezmény aláírásánál;

2) 300,000 frtot az angol-osztrák bankhoz intézett utalvány által olyképen, hogy ez összeg ugyan Waring testvérek tulajdonává válik, de a társulat részére födözettül szolgál azon igényekre nézve, melyeket az a fővállalkozóktól az egyezmény értelmében átvett szállítási, építési és kisajátítási szerződések és telekelfoglalások alapján Waring testvérek ellen majdan támaszthat;

3) a 200,000 frtból álló maradék a társulat kezéi között maradt; ebből az építési vállalatnak adósságai a vonalon és pedig mindenekelőt azon költségek voltak kielégítendőek, melyek miatt a társulat birtokába átmént anyagok és felszerelési tárgyak biróilag lefoglalva voltak. Az adósságok folyóvá tétele és kifizetése mindkét résztől kiküldött meghatalmazottak által volt eszközölendő, és az is volt megállapítva, hogy ha a 200,000 frt nem lenne elégséges az említett célra, a hátralék a 2 pont alatt fönnbbit említett 300,000 frtból egyenlítendő ki.

A fönnállott szállítási és munkaszerződések tekintetében megállapítottatik, hogy a társulat azokat csak akkor kénytelen további lebonyolításra átvinni, ha azok bizonyos határidőn belül adatnak át. Sőt az idejekorán átadottakra nézve a folyóvétel azonképen tartatott fenn, hogy ha egyes szerződések alapján a munkakimutatásokba nagyobb összegek vétettek föl, mint a milyeneket az építési vállalat a szerződéseknek tényleg kifizetett, a kiutalt többlet a társulatnak a letett 300,000 frtból visszatérítendő.

Vége a magas kormánytól egy millió frtnyi értékben letett biztosítéki papirokra nézve, melyek 1.200,000 ft. magyar vasuti kölcsön-kötvényekből állottak, abban történt a megállapodás, hogy a társulat árfolyam-különbség fejében Waring testvéreknek 52,000 frtnyi összeget azonnal kifizet; a papirok ellenben azután a tulajdonává válnak.

Ezen véglegesen megkötött egyezmény 1871-diki március 31-én szintűgy a magyar kir. közlekedési, valamint a pénzügyministeriumnak másolatban bemutatattott. Az erre vonatkozó fölterjesztésre mindeddig határozat nem érkezett le.

A szerződés határozmányainak kivételében mindkét fél képviselőiből azonnal egy bizottság küldetett a vonalokra, mely az állvállalkozók- és hitelezőknek bejelentett követéseit legnagyobb részét azonnal kiegyenlített és csak egyes feleket, kik tulságos vagy alaptalan követelésekkel léptek föl, utasított peruttra. A kifizetett adósságok 230,000 frtra rugtak és ennél fogva 30,000 frtot a letett 300,000 frtból kellett pótolni.

A bizottság visszatérte után a megállapított határidőn belül benyújtott szerződések vizsgálata kezdett meg.

A gyárakkal kötött szerződések vizsgálata nem nyújtott különös nehézségeket és a szállítókhoz ily szerződések alapján támasztott követeléseik hamar meg voltak állapítva és fizetésük a 300,000 frtból kiutaltva.

Egészen másképen áll a dolog a vonalakon kötött szerződésekkel, mivel a fővállalkozók külközegei már eltávoztak, s így a szerződések nagy részének valódi állapota felől semmiféle fölvilágosítások sem voltak kaphatók, a helyszínen való vizsgálat pedig sokkal több időt vett volna igénybe, mint a mennyi rendelkezésre állott.

E szerződésekre nézve hosszas tárgyalások után a végegyezmény június 12-én jött létre, melyben Waring testvérek minden az első egyezményben számukra fönn tartott jogról lemondtak, a társulat ellenben a határidőre átadott szerződéseket saját terhére átvette és Waring urak irányában szavatosságot vállalt.

Ez egyezmény létrejötté után a társulat és volt fővállalata között minden szerződési viszony megszűnt. Az építési alap ekkor a következő volt: az alapköre a Bordereau Regulateur 2. cikke értelmében befolyt volt: 1) 150,067 db részvényért az első befizetés után 69 frt 80 krajár papírban — 10,474,676 frt 60 kr; 2) a teljesen kiadott elsőbbségi kötvényekért, és pedig 150,067 dbért 222 frtjával papírban 33.314,874 frt, összesen 43.789,550 frt 60 kr.

Ez összegből az üzlet kezdetétől fogva felhasználattott: 1. Fizetés Waring-testvéreknek előleges munkálatokért a Bordereau Regulateur 2. cikke szerint készpénzben 602,000 frt. 2. Közbeeső kamatok 4.249,000 frt. 3. Igazgatási költségek 263,950 frt. 4. Biztosíték a kormánytól 1.052,000 frt. 5. 23 munka-kimutatás 31.174,149 frt 50 kr. 6. Fizetések az egyezmény alapján 735,189 frt 10 kr. 7. Az I. szakasz építési fundus instructusának megvétele 120,000 forint. Összesen 38.196,288 frt 60 kr.

Ennél fogva Waring-testvérek visszalépésénél maradt: Az angol-osztrák banknál letéve készpénzben

